

Järkevämmän, kiitos!

Suomen kannabisyhdistys hyväksyi kevätkokouksessaan 2006 kannanoton “Lempeämmän, kiitos!”. Tämä oli myös vuoden 2006 hampumarssien teema. Vuosi sitten ilmestyi tutkimus “Seuraamuskäytäntö huumausaineen käyttörikoksissa”, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 219. Helsinki 2006. Tutkimus paljasti, että rankaiseminen lisääntyi 2000-luvulla sekä syyttämättä ja rangaistukseen tuomitsematta jättäminen vähenivät. Lain soveltaminen ei ollut johtanut tarkoitettuihin tuloksiin. Toimenpiteistä luopuminen oli muuttunut yhä harvinaisemmaksi eikä hoitoon ohjausta käytännössä tehty. Valtakunnansyyttäjä antoikin 23.10.2006 uudet ohjeet “VKS:2006:1 “Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta-“

<http://www.vksv.oikeus.fi/Etusivu/VKSnaarayksetjaohjeet/Huumausainerikokset/VKS20061Seuraamuksenmäärääminenhuumausaineenkäyttörikoksesta>

On positiivista nähdä, että havaittuihin epäkohtiin on pyritty puuttumaan. Voidaan myös todeta, että “Lempeämmän, kiitos!” on toteutunut vähän. Vähän siksi, että sen kunnollinen toteutuminen vaatisi koko huumausaineen käyttökiellon kumoamista sekä uuden ohjeen jalkautuksen. Uusista ohjeista ei ole näkynyt julkisuudessa lainkaan tiedotusta, niistä ei ole käyty keskustelua ja helmikuussa 2007 esitetty MOT-ohjelma “Ei savua ilman sakkoa”, osoitti, että poliisitkaan eivät ohjetta tunne. Uusi ohje tuleekin jalkauttaa mahdollisimman pian.

Käytöstä rankaisun loputtava

Neljäkymmentä vuotta huumausaineiden käytön rankaisu on ollut outo lintu. Rangaistavuutta on perusteltu eri tavoin, mutta olkoon perustelu ollut mikä tahansa, käytäntö on aina ollut ankarampi kuin lain säätäjät ovat tarkoittaneet. Huumeiden käyttö säädettiin rangaistavaksi asetuksella 1966. Sen jälkeen lakia on muutettu kolme kertaa ja joka kerta on keskusteltu käytön rangaistavuudesta. Vuoden 1972 huumausainelaissa käytön kriminalisointi säilyi eduskuntaäänestyksen jälkeen. Kriminalisointia pidettiin periaatekieltona, jolla oli tarkoitus edistää huumeiden vastaisia asenteita.

Suomessa lainsäädäntöä onkin käytetty väärin antamaan moraalisia viestejä. Jos käytön kriminalisoinnin tarkoitus olisi vain edistää huumausaineiden vastaisia asenteita, niin käytöstä ei rangaistaisi kuten ei rangaista polkupyöräilijää, joka ajaa ilman kypärää. Asenteita onkin edistetty tuntuvin rangaistuksin. Lainsäädäntöä on käytetty torjumaan jotain ylimaallista paha, jota huumeet edustavat. Ihmisen perusoikeus omaan kehoonsa on uhrattu, jotta paha torjutaan. Itse asiassa on syytä kysyä, onko huumeiden käyttökielto perustuslain vastainen.

Ei voida lähteä siitä, että kaikkien ns. laittomien huumeiden käyttö olisi erityisen vaarallista ja laillisten vaarattomampaa. Alkoholin käyttö on vaarallisempaa kuin kannabiksen. Mutta vaikka lähdetäisiinkin oletuksesta, että huumeiden käyttö on vaarallista, niin ei se oikeuta rankaisuun. Suomen oikeuskäytännön vastaista on rangaista ihmistä häntä itseään vahingoittavista teoista.

Kun hallitus v. 2001 esitti urheiludopingaineiden levittämistä kieltävän lain, vedottiin sen perusteissa suomalaisen oikeustajuun: "Yleisen rikosoikeudellisen periaatteen mukaan rangaistavaa ei tulisi olla oman terveyden tai muiden omien etujen vaarantaminen tai vahingoittaminen". Dopinglakimme paljastaa kuinka huumeepoliitikamme perustuu täysin muille kuin päivänvaloa

kestäville farmakologisille vertailuille: "Huumausaineiden vaikutukset ... terveydelle ovat yleisesti ottaen huomattavasti suuremmat kuin dopingaineiden". Perusteluissa jatketaan: "Dopingaineiden käytön säätämiseksi rangaistavaksi ei ole esitettävissä samanlaisia syitä, jotka vaikuttivat huumausaineiden käytön säätämiseen rangaistavaksi". Dopingaineet kuten alkoholikin ovat huomattavasti terveydelle vaarallisempia kuin monet kielletyt huumeet.

Todellinen syy huumeiden käyttökiellolle ja rangaistusasteikolle onkin ollut poliisin vaatimus saada käyttää pakkokeinoja huumeiden käyttötapauksissa. Ja kyllä niitä onkin käytetty, mielivaltaasti. Suuri syy SKY:n perustamiseen olikin ihmisoikeuksien saaminen myös kannabista käyttäville ihmisille. Ajat ovat muuttuneet. Poliisilla on jo muutenkin tarpeeksi pakkokeinoja käytössään eikä nykyään kai kukaan sano, että tutkinnallisista syistä jokainen käyttörikos olisi tutkittava. Alaikäisten huumeiden käyttöön voidaan puuttua ja ihmisiä ohjata hoitoon ilman käytön kriminalisointia.

On myös vedottu kansainvälisiin sopimuksiin, jotka vaativat huumeiden käytön kriminalisointia. Tämä ei pidä paikkaansa. Missään kansainvälisessä huumesopimuksessa ei vaadita, että käytöstä pitää rangaista. Käytännössä tämä tulee hyvin esille EU-maiden käytännöissä. Niitä koskevat samat kansainväliset sopimukset kuin Suomea, mutta yleensä huumeiden käytöstä ei rangaista.

Uusilla ohjeilla lempeämmin?

Kuten aikaisemmin todettiin, huumausainerikoslakeihin on alusta asti sisältynyt mahdollisuus toimenpiteistä luopumiseen. Käytäntö on kuitenkin koko ajan ollut ankarampi. Voiko nyt odottaa jotain muutosta?

Toimenpiteistä luopumisen soveltamisala jakautuu vähäisyys- ja hoitoon hakeutumisen tilanteisiin. Hoitoon ei enää tarvitse sitoutua, vaan hakeutuminen riittää. Ohjeissa esitetään, että toimenpiteistä luopumisen (RL 50:7:n) soveltaminen nojautuu kokonaisarvosteluun, jossa otetaan huomioon huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne ja muut olosuhteet. Teon tulee näiden kriteerien valossa olla kokonaisuutena arvostellen vähäinen rikoslajin normaalitapaukseen verrattuna.

Määrällinen yläraja on "vähäinen määrä". Ohjeen liitteen 2 mukaan se tarkoittaa kannabistuotteissa hasista alle 10 g ja marihuanaa alle 15 g. Laadullisesti huumeet jaetaan kolmeen luokkaan: Lievimmin rangaistavaan luokkaan 1. kuuluvat mm. kannabistuotteet, keskimmäiseen luokkaan 2. Amfetamiini johdannaisineen ja LSD, ja ankarimpaan 3. luokkaan heroini ja kokaiini. Käyttötilanteen osalta on annettava merkitystä esim. sille, onko teko voinut jollakin tavoin johdattaa muitakin henkilöitä käyttämään huumausaineita. Siten käyttö kotona tms. yksityisessä paikassa on syyttämättä jättämistä puoltava seikka, kun taas käyttö yleisellä tai julkisella paikalla, ravintolassa tai festivaaleilla, ei sitä ole. Toisaalta yksityiselläkin paikalla tapahtuvassa käytössä voi raskauttavana seikkana olla käyttö ryhmässä, jossa on läsnä alaikäisiä.

Kahden huumausaineen käyttäjäryhmän erityisasemaa korostetaan: (a) alle 18-vuotiaat nuoret ja (b) huumeiden ongelmakäyttäjät. Näissä ryhmissä syyttäjän tulee erityisen tarkasti harkita muiden toimenpiteiden kuin rangaistuksen määräämisen mahdollisuutta. Kolmas selkeästi oman tyyppisensä ryhmä on (c) aikuiset, jotka eivät halua hakeutua hoitoon.

Aikuisten osalta peruslähtökohta vähäisyystilanteissa on, että rikoksen kohteena on enintään muutamaa käyttökertaa vastaava määrä huumausainetta. Sen lisäksi syyttämättä jätettävään tekoon tulee säännönmukaisesti liittyä jokin muu toimenpiteistä luopumista puoltava erityispiirre, esimerkiksi tekijän ikä tai ensikertalaisuus taikka käyttötilanteeseen liittyvä yllätyksellinen houkutus. Tätä kysymystä pohditaan ohjeissa monilta osin ja on varmaa, että asia ei soveltajalle ole helppo. Yksinkertaisinta olisikin, että aikuiset käyttäjät jätettäisiin rauhaan,

Suomen kannabisyhdistyksen kevätkokous 25.3.2007